

Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка
Національний технічний університет України "КПІ"
Чернігівський національний технологічний університет

***Мова. Культура. Комунікація:
поширення інтегративних тенденцій у
сучасних дослідженнях мов і літератур***
Матеріали VIII-ї Міжнародної науково-практичної
конференції (28–29 квітня 2017 р.)

***Язык. Культура. Коммуникация:
распространение интегративных
тенденций в современных исследованиях
языков и литератур***
Материалы VIII-й Международной научно-
практической конференции (28–29 апреля 2017 г.)

***Language. Culture. Communication:
Spread of the Integrative Tendencies in the
Modern Language and Literature Studies***
Papers of the 8th International Scientific and Practical
Conference (April 28–29, 2017)

УДК 811'11 + 811.112

ББК Ш 143

Ш 143.21

Мова. Культура. Комунікація: поширення інтегративних тенденцій у сучасних дослідженнях мов і літератур: Матеріали 8-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Чернігів, 28–29 квітня 2017 р.). – Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка. – 2017. – 208 с.

© Колектив авторів, 2017

У збірнику представлені результати сучасних розвідок у галузях лінгвокультурології, лінгвофілософії, семантики, зіставних студій, лінгвокогнітивних і лінгвопрагматичних досліджень дискурсу, методики викладання мов і літератур, літературознавчого аналізу текстів, прикладних аспектів мовознавства.

Організаційний комітет:

В. О. Дятлов, перший проректор ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, проректор з науково-педагогічної роботи, доктор істор. наук, професор, **голова оргкомітету**;

О. О. Борисов, кандидат філол. наук, доцент, завідувач кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, **співголова оргкомітету**.

Члени оргкомітету:

С. О. Жила, доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри української мови та літератури ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

А. А. Калита, доктор філол. наук, професор кафедри теорії, практики та перекладу французької мови ФЛ НТУУ "КПІ";

І. О. Гаценко, кандидат філол. наук, доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін ЧНТУ.

Редакційна колегія:

О. Г. Васильєва, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

Н. В. Деркач, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

О. С. Конотоп, кандидат пед. наук, доцент кафедри мов і методики їх викладання ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

В. В. Красавіна, канд. філол. наук, доц. кафедри української мови та літератури ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

Н. В. Репех, кандидат філол. наук, ст. викл. кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

Л. В. Пікун, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

І. В. Ганжа, викл. кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка.

*Рекомендовано до друку Вченою радою філологічного факультету
Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка
(Протокол № 8 від 20.04.2017 р.).*

ЗМІСТ

**РОЗДІЛ I. КОГНІТИВНИЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ І
ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТИ МОВИ Й МОВЛЕННЯ**

Kolesnyk O. S. Defragmenting the Worlds: M-Logic in Verbal Modeling ...	3
Хоменко І. А. Аудіальний контент у медіа та освіті: спроба осмислення явища з позицій східної філософії та європейської психології	5
Hall D. L. Social Media is “The Message”	10
Борисов О. О. Когнітивно-семантичний аналіз ключових номінацій концептів DIALOGUE та ДІАЛОГ: зіставний аспект (на матеріалі сучасних англомовних та україномовних лексикографічних джерел).....	12
Борисов О. О., Васильєва О. Г. Філософсько-методологічні засади дослідження комунікації	15
Ворохобов А. В. Герменевтика Ульриха Кёртнера как индикатор постмодернистской дилеммы протестантской академической теологии на Западе	19
Гідора-Шишковська А. Л. Інформаційна характеристика правових текстів ЄС	24
Зинцова Ю. Н. Способы выражения аспектуальных характеристик предельных глаголов немецкого языка	26
Красавіна В. В. Символічна концептуалізація епітета козацький (на матеріалі творів другої половини XIX – першої половини XX ст.)	28
Кришталюк Г. А. Фокусування як когнітивно-дискурсивна функція заперечення в англомовних газетах	32
Марчишина А. А. Маскулінна гендерна ідентичність у постмодерністській прозі	35
Мойсеюк Ю. М. Символіка геральдичних кольорів в англо-американській художній літературі	39
Набок А. І. Моделі створення ефекту суб’єктивності в ініціальних заголовках інтернет-новин: фіксовані моделі.....	43
Плисов Е. В. Исламская лексика в немецком толковом словаре	47
Репех Н. В. Роль семантики <i>початку</i> і <i>кінця</i> в англомовному медіа-дискурсі: лінгвокогнітивний аспект	50
Ярошук М. В. Политическая корректность как феномен американской культуры	54

**РОЗДІЛ II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВОПРАГМАТИКИ,
ДИСКУРСОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

Славова Л. Л. Мовна особистість політика як носій індивідуальних і соціальних цінностей	59
Буєк О. Є. Linguo-cultural reconstruction via pragmatics of poetic texts....	64
Ганжа І. В. Невербальна поведінка представників англomовної лінгвокультури у процесі уникнення комунікативних невдач.....	67
Гаценко І. О. Своєрідність загадки як жанру фольклорного дискурсу....	72
Горбачова Н. І. Прагмалінгвістичний аспект спілкування керівника та підлеглого (на матеріалі англomовного кінодискурсу).....	75
Деркач Н. В. Просодична організація англійських прислів'їв з функцією несхвалення, осуду та критики	79
Ковальська Н. В., Шерстюк І. В. Особливості перекладу мовних засобів вираження іронії в художніх англomовних текстах	84
Куценко М. А. Обґрунтування статусу висловлень співчуття в англійському діалогічному мовленні.....	86
Кузьмичёва А. А. Темпоральний компонент просодии (на матеріалі німецьких восклицательних іронічних висказувань).....	89
Матвеева И. В. Коммуникативно-прагматический потенциал «я»-суб'єкта в сучасному німецькому мові	92
Новицька Т. В. Історіографічний аспект дослідження економії мовленнєвих зусиль	95
Пархоменко О. М. Переклад як міжкультурна комунікація: досвід А. Ф. Прево.....	100
Тарасевич Н. А. Linguistic Personality Development through Discourse.....	105
Федун Л. М. Особливості перекладу неологізмів сфери інформаційних технологій.....	108

**РОЗДІЛ III. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МОВ І
КУЛЬТУР**

Бараненкова Н. А. Особливості формування перекладацької компетентності у студентів технічних спеціальностей.....	113
Борисенко В. В. Сучасні технології в навчанні студентів-філологів...	117

Василюк Т. В. Диалог культур во внеаудиторной работе со студентами: традиции гостеприимства.....	122
Грона Н. В. Когнітивно-комунікативний підхід до процесу текстотворення учнів молодшого шкільного віку.....	125
Герасименко М. Д. Жанрові характеристики текстів для навчання майбутніх учителів англомовного професійно орієнтованого читання..	129
Конотоп О. С. Сучасні автентичні навчальні відеокурси для формування англомовної комунікативної компетентності у дошкільників	133
Kovalska N. V., Osipchuk Yu. S. Linguistic competence for the future translators	135
Онищук Е. В. К вопросу о межъязыковой интерференции при изучении немецкого языка как второго иностранного.....	138
Сыч М. А. Применение искусственного интеллекта в процессе обучения	141
Хотько Н. А. Социокультурный компонент в структуре иноязычной коммуникативной компетенции	146
РОЗДІЛ IV. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ЛІТЕРАТУРИ	
Жила С. О. Концептуальна особливість роману «Вічник» Мирослава Дочинця	151
Дягель С. Н. Проза В. Каминера в мультикультурном контексте современной литературы Германии	155
Иванова В. М. Стилиеве искания в поэзии Венди Коуп	159
Кашпур С. І. Образ лабіринту в постмодерній літературі (на прикладі новели Х. Л. Борхеса «Вавилонська бібліотека» та роману Ю. Андруховича «Московіада»)	164
Мартинець А. М. Два вибори як представлення двох світів героя-воїна у творах про сучасну війну українських та російських прозаїків..	167
Острияно-Емін О. О. Онірична символіка в поезії Е. Дікінсон.....	176
Пікун Л. В. Казкові мотиви в романі Б. Космовської «Позолочена рибка».....	179
Росстальна О. А. Роль протиставлення у новелі Т. Гарді «Заборона сина»	183
Сальникова Е. Г. Жанровое своеобразие романов С. Ахерн.....	186

Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції

Смирнова Т. П. Актуальные вопросы современного литературоведения: немецкоязычная литература мигрантов	189
Чередник Т. П. Презентація творів сучасної дитячої літератури як виклик професіоналізму вчителя літератури	193
Відомості про учасників конференції	199

репрезентують певні інтенції, що реалізуються у межах обраної стратегічної програми поведінки та відбивають покрокові етапи її досягнення, фіксуються пропозицією [СТІЛЬКИ ТАКИЙ: *проміжна ЩОСЬ*: мета [ТАК: оцінка (*позитивно / негативно*)]].

Література

1. Академічний тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua>.
2. Oxford Dictionaries [electronic resource]. – Access mode : <http://www.oxforddictionaries.com>.

Борисов О. О., Васильєва О. Г.

*Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка*

ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ

The paper summarizes such modern philosophical trends as post-structuralism, phenomenology, existentialism, hermeneutics, anthropocentrism and functionalism within which the discourse analysis is carried out. Within their general perspective discourse is treated as a specific means of oral and written speech structuring based on the world interpretation. The latter is always multifaceted and endless as each time it involves a range of mental operations in a particular situation of the Self existence. That is why discourse should be studied as a product of the author-and-recipient dialogue created in a broad and complex socio-cultural context.

Сучасний парадигмальний простір лінгвістики сформований переважно в рамках феноменологічного, екзистенціалістського, постструктуралістського, герменевтичного, антропоцентричного, функціонального типів філософської методології, яка пропонує альтернативну монологізму епістемологію діалогізму у вивченні комунікативних актів людської взаємодії.

Зокрема, *постструктуралізм*, що став духовним джерелом теоретичної концепції постмодернізму останніх тридцяти років розвитку гуманітарного знання, спрямовує свої ідеї на руйнування позитивістських уявлень про природу людського знання, дійсності та культури та прокламує стратегію розуму, що інтерпретує світ. Відтак,

постструктуралістське розуміння світу як цілісності, яка саморозвивається, як такої, що є нестабільною, нестійкою, хаосогенною, невизначеною, сприяло переходу до дискурсивної онтології в науці.

Дискурс постструктуралістами розуміється як специфічний спосіб організації мовленнєвої (письмової чи усної) діяльності. Так, М. Фуко визначає його як те, що створено «сукупністю знаків та сукупністю актів формулювання, ряд речень чи суджень», залежних від єдиної дискурсивної формації, яка задає принцип вільного розсіювання та розміщення цих висловлень в індивідуальних та колективних спробах відобразити оточуючу дійсність. Останню побудовано у формі тексту в тому смислі, що світ, як і текст, не можна охопити: його потрібно проінтерпретувати; інтерпретація ж цього світу є багатоманітною та нескінченною, вона відбиває концепти та структури мови, а також текстову взаємодію («*textual interplay*»).

Для розкриття суті текстової взаємодії вводяться операції деконструкції та подвійного читання; останнє спрямоване на те, щоб показати як ці стабілізатори працюють під час подвійного вчитування. Якщо під час першого читання встановлюється зв'язність тексту, то під час другого – з'являються внутрішні точки напруги, виявляються протиріччя тексту, остаточні смисли, які залишилися від дискурсивних тактик минулого, закріплених у формі мисленнєвих стереотипів, і які ведуть до його правильної інтерпретації.

Тож, на відміну від традиційної класичної механістичної онтології, в рамках якої мовленнєва дія виступала як чисто каузативний компонент, а, спілкування, таким чином, розглядалося з механістичних позицій, дискурсивна онтологія передбачає системно-діяльнісне усвідомлення мовлення та його розгляд тільки в соціально-психологічному середовищі.

На статус методології дискурсивної онтології претендує й *феноменологія*, яка проголошує можливість видобуття системного критичного наукового знання з актів людського мислення, спрямованого на осягнення об'єктивної реальності. Сутність мислення визначається його інтенційністю, тобто постійною спрямованістю на об'єкт – емпіричний трансцендентальний чи внутрішній, іманентний. «Буття є корелятом свідомості, тим, що нами «обмірковане», але у відповідності із

властивостями свідомості: як сприйняте, згадане, очікуване, образно уявлене, сфантазоване, ідентифіковане, вирізнене, взяте на віру, оцінене тощо». У результаті феноменологічної інтенціональності виникає не реальний предмет, а феномен предмета з його смислом для свідомості, отже світ складається з таких предметів-феноменів.

З іншого боку, продукування смислу відбувається в *мовному* світі, який оточує наше буття як суцільне середовище, поза яким та без участі якого нічого не відбувається. У межах феноменологічного підходу референція між феноменом свідомості та пізаної в досвіді речі здійснюється тільки у словесному вираженні. Тобто в природному своєму стані мова не існує у вигляді словника та граматики, вона передбачає актуалізовану в мовленні діяльність та акціональність. Міжсуб'єктність мовленнєво-мисленнєвої діяльності приймається як один з основних критеріїв її опису, що розкривається у складній взаємодії суб'єктів та віддзеркалює принцип антропоцентризму сучасного мовознавства, зорієнтованого саме на вивчення діяльнісного аспекту мови, оскільки вибір необхідних одиниць та організація повідомлення відповідно до поставленої мети здійснюється мовцем із врахуванням позиції слухача.

Філософський аспект проблеми *Іншого* отримав особливу значущість у концепціях *екзистенціалізму*, який перевів увагу з соціального підходу до людини на підхід особистісний, а також зі стосунків між суб'єктом та об'єктом на міжособистісну взаємодію, що ґрунтується на семіотичних началах. Власне мова відбиває той факт, що людина є водночас *homo significans* (істота, яка означає) і *homo loquens* (істота, яка говорить). Тож мовленнєво-мисленнєва діяльність наразі визначається в термінах «суб'єкт – мова – суб'єкт», адже мова пов'язує двох рівноправних мовців, які конструюють дискурс і формують його значення та від активності яких залежить успіх комунікації.

Аспект реконструкції й розуміння авторського смислу дискурсу / тексту перебуває в фокусі уваги *герменевтики*. При цьому завданням герменевтики є не стільки розробка методу розуміння, скільки з'ясування тих умов, за яких розуміння здійснюється. Сама проблема розуміння проектується у вивчення дискурсу як сукупності його складових та факторів, які забезпечують здійснення комунікації (особистісний досвід, знання про автора, культура, наука, психологічний та емоційний стан,

фонові знання). «Завдання полягає в тому, щоб концентрованими колами розширити єдність зрозумілого смислу» (Г.-Г. Гадамер). При цьому процес розуміння постійно переходить від цілого до частини та навпаки, а відповідність усіх часткових фрагментів цілому є критерієм правильності розуміння. Тож, герменевтика є методологією, яка дозволяє усвідомити, що розуміння тексту – багатоаспектний процес, який забезпечує пізнавально-креативну сутність інтерпретаційної діяльності людини, зануреної в усеосяжну *діалогічність*.

Синтез описаних філософсько-методологічних підходів здійснено *когнітивно-дискурсивною парадигмою мовознавства*. У роботах, в її межах виконаних, знаходимо спроби об'єднати мовну систему із мовленнєвою діяльністю, системою знань про світ та їх відображенням у мові. Це зумовлено усвідомленням того, що «дві невід'ємні якості мови – номінація та комунікація – складають діалектичну єдність, в якій органічно об'єднуються пізнавальна і комунікативна функції людської свідомості» (Г.В. Колшанський) і передбачає їх дослідження у взаємодії.

Функціональний підхід до різних за характером мовних явищ дозволяє по-новому інтерпретувати досягнення інших лінгвістичних напрямів та передбачає вивчення лінгвістичних одиниць у широкому лінгвістичному контексті, в конкретних комунікативно-прагматичних ситуаціях та в тісному зв'язку з лінгвокреативною діяльністю людини, коли функції самої мови виступають у вигляді форм її існування. Діалектика взаємозв'язку функціонального та семантичного вбачається в тому, що ми розуміємо семантику, оволодіваючи функцією, що стає можливим у мовленнєвій практиці завдяки взаємодії комунікантів з урахуванням психологічних, ментальних, прагматичних та інших чинників.

Функціоналізм прагне констатувати нерозривну взаємодію синтаксису, семантики та прагматики, встановити типові моделі функціонування мови в її різноманітних мовленнєвих реалізаціях у різноманітних дискурсивних практиках. Це веде до залучення до вивчення комунікації *соціокультурного* фактору людського буття, адже у дискурсі формуються не тільки смисли, але й відтворюються та продукуються соціальні інститути, культурні схеми та системи цінностей, формуються людські спільноти та соціальні аспекти особистостей. Саме тому соціальні

структури розглядаються як семіотичні практики, які доступні для вивчення лінгвістичними засобами.

Отже, формування сучасної наукової картини світу базується на ідеях системності, цілісності світу, наукового знання про нього, нелінійності, глибинного взаємозв'язку хаосу та порядку, складної організації та відкритості. Кожне мовне явище пояснюється з позицій антропоцентризму та функціоналізму, зокрема й спілкування, яке бачиться як таке, що інтегрує ситуативні, контекстуальні, соціокультурні фактори буття мовців з їх мовними та мовленнєвими компетенціями. Це призводить не тільки до виділення нового об'єкта лінгвістичного аналізу – дискурсу, але й до усвідомлення його як того інструменту, за допомогою якого можна комплексно аналізувати й виводити принципи та механізми дискурсивної діяльності людей у повсякденних соціальних ситуаціях взаємодії.

Ворохобов А. В.

Нижегородская духовная семинария

ГЕРМЕНЕВТИКА УЛЬРИХА КЁРТНЕРА КАК ИНДИКАТОР ПОСТМОДЕРНИСТСКОЙ ДИЛЕММЫ ПРОТЕСТАНТСКОЙ АКАДЕМИЧЕСКОЙ ТЕОЛОГИИ НА ЗАПАДЕ

This paper refers to the actual problems of the Protestant hermeneutics of sacral texts in the West. A vivid example of the new "postmodern" hermeneutics is the concept of the evangelical theologian Ulrich Körtner. This thinker offers a specific hermeneutics of "misunderstanding" and interpretational pluralism.

Если считать смысл индикатором изменений, происходящих в современном обществе, то можно выделить три основных диалектических модуса его бытования: 1. кризис и деноминация целеполагающих компонентов смысла; 2. экстериоризация, модификация и формирование новых состояний, идей и отношений в качестве магистральных; 3. окончательное оформление целостного смысла в жизни отдельно взятой личности. При этом человек выступает и субъектом, и объектом этих трансформаций [4, с. 64–65]. Растерянность и неуверенность в отношении усиливающихся процессов институциональной дехристианизации